OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto **Vastine**
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

31.1.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten huomautusten johdosta (HE 251/2022 vp)

1. Yleistä

Seuraavat lausunnot ovat olleet oikeusministeriön käytössä:

- Työ- ja elinkeinoministeriö, johtava asiantuntija Anne Pesola
- Konkurssiasiamiehen toimisto, konkurssiasiamies Terhi Maijala
- Verohallinto, johtava perinnän asiantuntija Seija Kareinen
- Vaasan hovioikeus, presidentti Tapani Vasama
- Helsingin käräjäoikeus, laamanni Sirpa Pakkala ja käräjätuomari Hannelle Piisi
- Suomen Asianajajaliitto, pääsihteeri Niko Jakobsson ja asianajaja Robert Peldán
- Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Santeri Suominen
- Finanssiala ry, Hannu Ijäs ja Antti Laitila
- Suomen Yrittäjät, lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen
- Takuusäätiö, toimitusjohtaja Juha Pantzar ja lakimies Minna Backman
- Insolvenssioikeudellinen yhdistys ry, yhdistyksen asiamies Olli Rantanen, hallituksen varapuheenjohtaja Elina Pesonen ja hallituksen sihteeri Annika Ylätalo
- Suomen velalliset ry, puheenjohtaja Jari Kaikkonen ja sihteeri Mirja Wasenius
- Professori Tuula Linna
- Professori Tuomas Hupli
- Professori Olli Norros

Lisäksi oikeusministeriön käytössä ovat olleet seuraavat eräiden sopimusten asemaa koskevat lisälausunnot:

- Konkurssiasiamiehen toimisto, konkurssiasiamies Terhi Maijala
- Suomen Asianajajaliitto, asianajaja Robert Peldán
- Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Santeri Suominen
- Finanssiala ry, Antti Laitila
- Insolvenssioikeudellinen yhdistys ry, hallituksen varapuheenjohtaja Elina Pesonen
- Professori Tuula Linna
- Professori Tuomas Hupli

Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön hallitusohjelman tavoitteita toteuttavat muutokset yrityksen saneerausta koskevaan lainsäädäntöön.

Esitys on jatkoa viime keväänä annetulle esitykselle (HE 238/2021 vp), jolla pantiin täytäntöön EU:n maksukyvyttömyysdirektiivin edellyttämät muutokset yrityksen saneerausta ja yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevaan lainsäädäntöön ja toteutettiin osa kansallisista muutostarpeista. Nyt annetussa esityksessä on vielä erikseen arvioitu, miten yrityksen saneerausta koskevaa lainsäädäntöä voitaisiin parantaa kansallisista lähtökohdista ja suomalaisten yritysten tarpeisiin.

Esityksen tavoitteena on erityisesti edistää yritysten mahdollisuutta päästä riittävän varhaisessa vaiheessa joutuisaan ja kustannuksiltaan kohtuulliseen saneerausmenettelyyn. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi saneerausmenettelyä sujuvoitettaisiin, yksinkertaistettaisiin ja nopeutettaisiin, saneerausmenettelyn toimivuutta muutenkin parannettaisiin ja saneerausmenettelyyn liittyviä väärinkäytöksiä ehkäistäisiin.

Esityksen lakivaliokunnassa saama asiantuntijapalaute on lähtökohtaisesti ollut myönteistä. Seuraavassa esitetään sisennetyissä kappaleissa oikeusministeriön kannanotot niihin asiantuntijalausunnoissa esitettyihin keskeisiin huomautuksiin ja ehdotuksiin, jotka liittyvät suoraan käsiteltävänä olevaan esitykseen.

Oikeusministeriö ei vastineessaan kommentoi hallituksen esitystä puoltavia kannanottoja.

2. Lausunnonantajien kannanotot

27 §. Eräiden sopimusten asema.

Lausunnonantajat ovat yleisesti kannattaneet sitä, että velallisen oikeutta irtisanoa sopimuksiaan yrityssaneerausmenettelyssä laajennettaisiin.

Professori Norros toteaa, että sopimuksen irtisanominen on sopimuksen päättämisen tapa, joka koskee yleisten oppien mukaan ainoastaan niin sanottuja kestosopimuksia. Kestosopimuksella tarkoitetaan sopimusta, jonka on tarkoitettu olemaan voimassa jatkuvasti jonkin ennalta määrätyn tai määräämättömän ajan. Esimerkkeinä voidaan mainita vuokrasopimukset, sähkö- ja muut energiasopimukset, teleoperaattorisopimukset sekä *software-as-a-service* (*SaaS*) -tyyppiset ohjelmistosopimukset. Kestosopimuksen käsitteellisenä vastinparina on kertasopimus eli sellainen sopimus, joka koskee tiettyä suoritusta tai suorituksia, joiden asianmukainen tekeminen johtaa suoritusvelvollisuuden lakkaamiseen. Keskeisimpiä esimerkkejä ovat erilaiset kauppasopimukset ja rakennusurakka.

Professori Norros katsoo, että koska ehdotetun säännöksen soveltamisalaa ei ole rajattu muuten kuin suhteessa sopimuksiin, joissa saneerausvelallisen velvoitteena on rahan maksaminen, säännöksen piiriin jää lain sanamuodon perusteella laaja joukko erilaisia sopimuksia, mukaan lukien erilaisia kertasopimuksia. Jos tarkoituksena on, että urakkasopimukset, kauppasopimukset ja muut kertasopimukset eivät kuulu ehdotettavan säännöksen piiriin, säännöksen sanamuotoa on siis muutettava.

Professori Norros ei pitäisi perusteltuna, että lain sanamuodossa käytettäisiin käsitteitä kertasopimus tai kestosopimus, koska kyse on lähinnä oikeustieteessä käytetyistä käsitteistä, joiden sisältö ei ole aivan tarkka. Järkevämpää voisi olla puhua suoraan toistaiseksi voimassa olevista sopimuksista ja, sikäli kun säännöksen halutaan niihin soveltuvan, määräaikaisista sopimuksista. Nämä käsitteet esiintyvät lainsäädännössä monin paikoin ja niiden sisältö on varsin yksiselitteinen.

Professori Norroksen mukaan kertasopimuksiin viittaava ilmaus ”jota velallinen ei ole menettelyn alkaessa täyttänyt” lienee selkeyden vuoksi syytä poistaa säännöksen sanamuodosta. Sen sijaan sanamuotoon voisi ottaa maininnan toistuvasta tai jatkuvasta suoritusvelvollisuudesta osaltaan täsmentämään sitä, minkätyyppisiin sopimuksiin säännöksen on ajateltu soveltuvan.

Professori Norros on ehdottanut, että säännös muotoiltaisiin seuraavasti: ”*Ennen menettelyn alkamista tehty* ***toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen*** *sopimus, jolla velallinen on sitoutunut* ***tekemään toistuvasti tai jatkuvasti muunlaisen*** ~~*muuhun*~~ *kuin rahasuoritukse****e****n* ~~*ja jota velallinen ei ole menettelyn alkaessa täyttänyt*~~*, voidaan menettelyn alettua irtisanoa 29 ja 30 §:n säännöksiä noudattaen päättymään saneerausohjelman vahvistamisesta lukien sopimuksen kestoa tai irtisanomista*

koskevien ehtojen estämättä, jos irtisanominen on saneerauksen toteuttamisedellytysten turvaamiseksi välttämätöntä.”

Professori Linna, professori Hupli, konkurssiasiamies, Suomen Asianajajaliitto, Elinkeinoelämän Keskusliitto EK ja *Insolvenssioikeudellinen yhdistys ry (FILA)* ovat tukeneet säännöksen täsmentämistä professori Norroksen ehdottamalla tavalla. *Finanssiala ry* taas on katsonut, että säännöksen tulisi olla sovellettavissa sekä kesto- että kertasopimuksiin.

Oikeusministeriö toteaa, että velallisen mahdollisuutta irtisanoa sopimuksia ei ole ollut tarkoitus laajentaa kertasopimuksiin, jotka eivät ole sopimusoikeuden yleisten oppien valossa päätettävissä irtisanomalla. Se, että ehdotetun säännöksen soveltamisalan piiriin tulkittaisiin kuuluvan myös laaja joukko erilaisia kertasopimuksia, merkitsisi tarkoitettua ja esityksessä arvioitua suurempaa muutosta voimassa olevaan oikeustilaan. Tällaisella muutoksella voisi olla arvaamattomia vaikutuksia erilaisiin kauppasopimuksiin sekä esimerkiksi asunto- ja kiinteistömarkkinoiden toimintaan.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun säännöksen on tarkoitettu soveltuvan sekä toistaiseksi voimassa oleviin että määräaikaisiin sopimuksiin. Erilaisiin kestosopimuksiin on sopimusoikeuden yleisten oppien valossa mahdollista liittää irtisanomismahdollisuus riippumatta siitä, solmitaanko tällaiset sopimukset toistaiseksi voimassa oleviksi vai määräaikaisiksi. Sillä, onko tällaisesta irtisanomismahdollisuudesta jonkin yksittäisen sopimuksen ehdoissa tosiasiallisesti sovittu, ei olisi merkitystä ehdotetun säännöksen soveltamisalan kannalta. Käytännössä voi olla jossain määrin sattumanvaraista, onko toistuvaan tai jatkuvaan luontoissuoritusvelvollisuuteen velvoittava ja velallista taloudellisesti kuormittava sopimus solmittu toistaiseksi voimassa olevaksi vai määräaikaiseksi. Lisäksi tällainen soveltamisala vastaisi voimassa olevassa sääntelyssä vuokra- ja vuokrausluottosopimusten irtisanomisen osalta jo omaksuttua soveltamisalaa (yrityssaneerauslain 27 §:n 1 momentti).

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotettua säännöstä on syytä tarkentaa sen selventämiseksi, että erilaiset kertasopimukset jäävät säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle. Oikeusministeriö puoltaa säännöksen tarkentamista professori Norroksen esittämällä tavalla seuraavasti:

”Ennen menettelyn alkamista tehty toistaiseksi voimassa oleva tai määräaikainen sopimus, jolla velallinen on sitoutunut tekemään toistuvasti tai jatkuvasti muunlaisen kuin rahasuorituksen, voidaan menettelyn alettua irtisanoa 29 ja 30 §:n säännöksiä noudat-

taen päättymään saneerausohjelman vahvistamisesta lukien sopimuksen kestoa tai irtisanomista koskevien ehtojen estämättä, jos irtisanominen on saneerauksen toteuttamisedellytysten turvaamiseksi välttämätöntä.”

Vaasan hovioikeus suhtautuu jossain määrin kriittisesti ehdotukseen ylipäätään muuttaa yrityssaneerauslain 27 §:ää. Asiaa olisi ollut perusteltua valmistella laajemmin. Toisaalta ongelma on todellinen ja se tulisi pyrkiä ratkaisemaan. Yksi mahdollisuus olisi se, että ehdotusta ei hyväksyttäisi ja että asian korjaaminen jäisi myöhemmissä uudistuksissa esiin otettavaksi. Toisena mahdollisuutena hovioikeus esittää säännöksen muotoilua siten, että yrityssaneerauslain 27 §:n 1 momentti jätettäisiin entiselleen, pykälän 2 momentti siirrettäisiin sille luontevampaan paikkaan 17 §:n 2 momentiksi ja pykälän 3 ja 4 momentin soveltamisalaa laajennettaisiin koskemaan kaikkia muita kuin pykälän 1 momentissa tarkoitettuja sopimuksia.

Oikeusministeriö ei puolla ehdotusta. Esityksen valmistelussa arvioitiin useita erilaisia vaihtoehtoja eräiden sopimusten asemaa koskevan sääntelykokonaisuuden kehittämiseksi (HE 251/2022 vp s. 48–50). Esityksessä päädyttiin ehdottamaan vaihtoehtoa, jonka mukaan voimassa olevaa sääntelyä täydennettäisiin uudella, pitkäaikaisten luontoissuoritusvelvollisuuksien irtisanomista koskevalla säännöksellä, ja voimassa oleva sääntely säilytettäisiin muilta osin ennallaan. Tämän vaihtoehdon katsottiin mahdollistavan sääntelyn toimivuuden parantamisen ja sopimusten irtisanomismahdollisuuksien laajentamisen puuttumatta kuitenkaan merkittävästi voimassa olevassa sääntelyssä omaksuttuihin perusratkaisuihin. Myös sääntelykokonaisuuden laajempi uudistaminen sai valmistelussa kannatusta, mutta tällaisen uudistuksen riittävän perusteellinen valmistelu ei ollut käsiteltävänä olevan esityksen valmisteluaikataulussa mahdollista.

Oikeusministeriö toteaa, että eräiden sopimusten asemaa koskevassa sääntelyssä on kysymys monimutkaisesta sääntelykokonaisuudesta, jonka ehdotettua laajempi uudistaminen edellyttäisi huolellista perusvalmistelua ja vaikutusten arviointia. Oikeusministeriö katsoo, että yrityssaneerauslain 27 §:ää ei ole tässä yhteydessä edellytyksiä muuttaa esitettyä ja edellä käsiteltyä laajemmin. Sääntelykokonaisuutta koskevan laajemman uudistuksen toteuttaminen on jätettävä mahdollisten tulevien lainsäädäntöhankkeiden varaan.

Suomen Asianajajaliitto katsoo, että olisi perustellumpaa, että sopimuksen irtisanominen ei olisi sidoksissa saneerausohjelman vahvistamiseen, sillä saneerausohjelman vahvistamisprosessissa voi kulua pitkäkin aika. Ei voida pitää poissuljettuna sitä, että sopimuksen vastapuoli voisi myös toimil-

laan pyrkiä viivyttämään saneerausohjelman vahvistamista ja näin sopimuksen irtisanomista ja velallisen tervehdyttämistä. Asianajajaliitto esittää, että velallisen tulisi voida irtisanoa sopimus menettelyn alettua tietyn mittaisella irtisanomisajalla.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen valmistelussa arvioitiin kahta erilaista vaihtoehtoa uuteen säännökseen liittyvän irtisanomisajan toteuttamiseksi (HE 251/2022 vp s. 52). Ensimmäisen vaihtoehdon mukaan sopimus voitaisiin irtisanoa menettelyn alettua esimerkiksi vuokra- ja vuokrausluottosopimusten sekä työsopimusten irtisanomista koskevia säännöksiä vastaavasti kahden kuukauden irtisanomisaikaa noudattaen. Toisen vaihtoehdon mukaan irtisanomisaika sidottaisiin saneerausohjelman vahvistamishetkeen siten, että irtisanominen ei tulisi lainkaan voimaan, ellei saneerausmenettelyssä saada aikaan saneerausohjelmaehdotusta tai jos ehdotusta ei tuomioistuimessa vahvisteta saneerausohjelmaksi.

Valmistelussa päädyttiin lopulta jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Sen vahvuutena pidettiin ennen kaikkea sitä, että sillä vähennettäisiin kannustimia hakeutua saneerausmenettelyyn ainoastaan epäedullisista sopimuksista vetäytymisen vuoksi ja ehkäistäisiin tilanteita, joissa sopimus päätettäisiin irtisanoa heti saneerausmenettelyn alettua mutta joissa menettely ei lopulta johtaisikaan saneerausohjelman vahvistamiseen. Toisaalta siihen liittyvänä käytännön haasteena pidettiin muun muassa sitä, että sopimuksen irtisanomiseen sovellettavan irtisanomisajan pituus vaihtelisi tapauskohtaisesti saneerausmenettelyn kestosta ja saneerausohjelman vahvistamisaikataulusta riippuen. Uuteen säännökseen liittyvien väärinkäytösten ehkäisemistä pidettiin valmistelussa kuitenkin kokonaisuutena arvioiden painavampana tavoitteena kuin siihen mahdollisesti liittyvien käytännön haasteiden minimoimista.

Oikeusministeriö katsoo, että asiantuntijapalautteessa esitetyn sääntelyvaihtoehdon tueksi ei ole esitetty sellaisia uusia perusteita eikä se ole saanut siinä määrin uutta kannatusta, että esityksen valmistelussa valittua sääntelyvaihtoehtoa olisi esityksen eduskuntakäsittelyssä syytä muuttaa.

Helsingin käräjäoikeuden mukaan arvioida tulisi myös vaihtoehtoa, jossa sopimuksen irtisanominen olisi suoritettava ennen ohjelmaehdotuksen tuomioistuimeen toimittamista eikä se olisi mahdollista enää sen jälkeen. Selkeän aikarajan irtisanomisen toimittamiselle olisi suotavaa näkyä lakitekstissä.

Oikeusministeriö toteaa, että ehdotetun säännöksen sanamuodon mukaan sopimus voitaisiin ”saneerausmenettelyn alettua” irtisanoa päättymään ”saneerausohjelman vahvistamisesta lukien”. Irtisanomisen tulisi toisin sanoen tapahtua saneerausmenettelyn alkamisen ja ohjelman vahvistamisen välisenä aikana.

Oikeusministeriö toteaa, että asiaa on käsitelty tarkemmin ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 77). Niiden mukaan sopimuksen irtisanomisesta tulisi käytännössä päättää ennen ensimmäisen ohjelmaehdotuksen laatimista, sillä irtisanominen ja sen vaikutukset tulisi ottaa asianmukaisesti huomioon myös saneerausohjelmaehdotuksessa, jotta velallisen sopimuskumppanilla ja muilla velkojilla olisi tarvittaessa mahdollisuus kiinnittää irtisanomiseen ja sen perusteisiin huomiota saneerausohjelmaehdotusta koskevissa lausumissaan. Sopimusta ei toisin sanoen tulisi irtisanoa enää menettelyn loppuvaiheessa, kun saneerausohjelmaehdotusta esimerkiksi vain oikaistaan, tarkistetaan tai täydennetään. Jos sopimusta oltaisiin irtisanomassa vasta menettelyn loppuvaiheessa, olisi muutenkin epätodennäköistä, että kyseessä voisi olla sellainen saneerauksen toteuttamismahdollisuuksien kannalta merkittävä sopimus, jonka irtisanominen olisi säännöksessä tarkoitetulla tavalla välttämätöntä.

Oikeusministeriö katsoo, että vaikka joustavasti kirjoitettu säädösteksti jättää jossain määrin ajallista liikkumavaraa sopimuksen irtisanomiselle, on ehdotuksen säännöskohtaisten perustelujen valossa selvää, että sopimuksen irtisanomisesta tulisi päättää ennen ohjelmaehdotuksen toimittamista tuomioistuimeen. Myöskään yrityssaneerauslain 27 §:n 1 momentissa, jossa säädetään vuokraus- ja vuokrausluottosopimusten irtisanomisesta, ei säädetä määräaikaa sille, milloin irtisanominen on viimeistään tehtävä.

Insolvenssioikeudellinen yhdistys ry (FILA) kiinnittää huomiota siihen, että velallisen vastattavaksi tuleva korvaus sopimuksen ennenaikaisen päättymisen vuoksi käsittäisi kohtuullisen korvauksen vahingosta, jonka sopimuksen vastapuoli osoittaa hänelle aiheutuvan. FILA pitää tärkeänä, että kohtuullisen korvauksen taso olisi tarkemmin määritelty.

Oikeusministeriö toteaa, että mallina yrityssaneerauslain 27 §:n uuden 4 momentin mukaiselle velallisen korvausvelvollisuutta koskevalle virkkeelle on toiminut voimassa olevan 1 momentin mukainen velallisen korvausvelvollisuutta koskeva virke.

Asiaa on käsitelty ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 78). Niiden mukaan ehdotettu sääntely vastaisi vuokra- ja vuokrausluottosopimuksia koskevassa pykälän 1 momentissa säädettyä soveltuvin osin eli vuokra- ja vuokrausluottosopimuksiin liittyviä erityispiirteitä lukuun ottamatta. Voimassa olevan pykälän 1

momentin mukaan vuokra- tai vuokrausluottosopimuksen ennenaikaisen päättymisen vuoksi suoritettava korvaus käsittää ensinnäkin omaisuuden hallinnan palauttamisesta aiheutuneet välttämättömät kustannukset, mikä ei nimenomaan vuokra- tai vuokrausluottosopimuksen erityispiirteisiin liittyvänä yksityiskohtana soveltuisi uuden 4 momentin mukaiseen korvausvelvollisuuteen, sekä toiseksi kohtuullisen korvauksen muusta vahingosta, jonka vuokralleantaja osoittaa hänelle aiheutuvan. Tätä jälkimmäistä sääntöä voidaan soveltaa sopimusten ennenaikaisiin irtisanomistilanteisiin pelkkiä vuokra- ja vuokrausluottosopimuksia laajemmin ja siksi se on toiminut mallina myös uuden 4 momentin mukaiselle korvausvelvollisuudelle.

Alkuperäisen säännöksen esitöiden mukaan korvattavaksi tulee yksittäistapauksessa aiheutuva todellinen vahinko. Säännös syrjäyttää sopimukseen sisältyvät korvausehdot sikäli kuin sopimuksen mukaan määräytyvä korvaus on suurempi. (HE 182/1992 vp s. 80; HE 68/1998 vp s. 9) Näihin alkuperäisen säännöksen esitöissä mainittuihin perusteluihin tai niiden tulkintaan ei nyt käsiteltävänä olevan esityksen yhteydessä ehdoteta muutoksia.

Oikeusministeriö on tietoinen siitä, että voimassa olevassa 1 momentissa tarkoitetun kohtuullisen korvauksen määrittelyyn on käytännössä liittynyt tulkintaerimielisyyksiä. Tällaiset tulkintaerimielisyydet huomioon ottaen ehdotuksen valmistelussa pidettiin tarkoituksenmukaisempana vaihtoehtona käyttää voimassa olevaan lakiin jo sisältyvää kohtuullisen korvauksen käsitettä kuin ehdottaa jotakin kokonaan uutta käsitettä tai tarkennusta, jonka tulkinta voisi saada aikaan kokonaan uudenlaisia tulkintaerimielisyyksiä.

Oikeusministeriö toteaa, että eräiden sopimusten asemaa koskevassa sääntelyssä on kysymys monimutkaisesta sääntelykokonaisuudesta, jota ei ole tarkoituksenmukaista lähteä muuttamaan ilman huolellista perusvalmistelua ja vaikutusten arviointia. Oikeusministeriö katsoo, että kohtuullisen korvauksen sisältöä ei ole tässä yhteydessä edellytyksiä tarkentaa, vaan se on toistaiseksi jätettävä asiaa koskevan oikeuskäytännön varaan.

Professori Linna toteaa, että jos vastapuolella, toisin sanoen luontoissuorituksen ”velkojalla”, on vakuus oikeudestaan suoritukseen, tulee harkita, mikä vaikutus sopimuksen (ennenaikaisella) irtisanomisella on. Kysymys on siitä, estyykö irtisanominen silloin kokonaan, koska tällainen vakuudellinen luontoissuoritusvelkoja on etuoikeusvelkoja, vai onko niin, että kyseinen luontoissuoritusvelkoja saa

ottaa vakuutta vastaavaan määrään vahingonkorvauksensa vakuudesta ilman vahingonkorvaussaatavan velkajärjestelyä. Se, että velallisella olisi irtisanomisoikeus ja vakuudellisen luontoissuoritusvelkojan vahingonkorvaussaava leikattaisiin osana velkajärjestelyä, ei professori Linnan mielestä tule kysymykseen.

Oikeusministeriö toteaa, että mallina uuden 4 momentin mukaiselle irtisanomismahdollisuudelle on toiminut voimassa olevan 1 momentin mukainen irtisanomismahdollisuus. Voimassa olevan 1 momentin nojalla voidaan irtisanoa vuokra- tai vuokrausluottosopimus, jossa velallinen on vuokralleottajana. Voimassa olevaan lakiin ei sisälly erityisiä säännöksiä siitä, miten vuokra- tai vuokrausluottosopimukseen liittyvä vakuus vaikuttaa voimassa olevan 1 momentin mukaiseen mahdollisuuteen irtisanoa tällainen sopimus.

Oikeusministeriö yhtyy professori Linnan käsitykseen siitä, ettei sopimuksen irtisanomisella yrityssaneerausmenettelyn perusteella saa olla vaikutusta sopimusosapuolen vakuuden pysyvyyteen. Jos tällainen vaikutus haluttaisiin, siitä tulisi säätää erikseen. Lakivaliokunta voi mietinnön perusteluissa kiinnittää huomiota siihen, ettei säännöksellä ole vaikutusta velkojan vakuusoikeuden pysyvyyteen. Oikeusministeriö huomauttaa, että jos irtisanomisoikeutta laajennettaisiin sopimuksiin, joita ei voida sopimusoikeuden yleisten oppien mukaan päättää irtisanomalla, olisi perusteltua tarkastella vakuuden asemaa erikseen.

Ruotsissa vakuudella suojattuja sopimuksia koskevalla rajauksella irtisanomismahdollisuuden soveltamisalasta on haluttu sulkea pois esimerkiksi rahoitusleasing-sopimukset, jotka taas Suomessa ovat kuuluneet irtisanomismahdollisuuden soveltamisalaan yrityssaneerauslain 27 §:n 1 momentin nojalla. Nyt käsiteltävänä olevassa esityksessä ei tähän ehdoteta muutosta.

Lakivaliokunta on lisäksi pyytänyt oikeusministeriötä selventämään, miten vakuus käytännössä vaikuttaisi ehdotetun säännöksen soveltamiseen eli sopimuksen irtisanomiseen ja siitä seuraavan vahingonkorvauksen maksamiseen.

Oikeusministeriö toteaa, että kysymys ei liity ainoastaan nyt käsiteltävänä olevaan ehdotukseen, vaan se voidaan esittää eräiden sopimusten asemaa koskevasta sääntelystä yleisemminkin.

Oikeusministeriön käsityksen mukaan se, että velallisen sopimuskumppanilla on sopimuksen mukaista suoritusta turvaava vakuus, ei ole estänyt sopimuksen irtisanomista voimassa olevien säännösten nojalla. Tällaista vaikutusta ei myöskään nyt käsiteltä-

vänä olevan ehdotuksen yhteydessä ehdoteta. Sen sijaan sopimuksen mukaista suoritusta turvaavalla vakuudella voi oikeusministeriön käsityksen mukaan olla vaikutusta sopimuksen ennenaikaisesta irtisanomisesta seuraavan vahingonkorvauksen maksamiseen.

Kun velallinen irtisanoo sopimuksen saneerausmenettelyn vuoksi, velalliselle syntyy velvollisuus korvata sopimuksen ennenaikaisen irtisanomisen vuoksi velallisen sopimuskumppanille aiheutuva vahinko. Tällainen korvaus on velallisen saneerausvelkaa ja otettava sellaisena huomioon saneerausohjelmassa. (27 § 4 mom.)

Siltä osin kuin velallisen sopimuskumppanilla on saneerausvelan vakuudeksi kolmansiin nähden tehokas esinevakuusoikeus velallisen omaisuuteen, tällaista saneerausvelkaa pidetään saneerausmenettelyssä yleisesti vakuusvelkana (3 § 1 mom. 7 k.). Saneerausohjelmassa vakuusvelan velkojan asema on muita velkojia suojatumpi. Vakuusvelkaan voidaan soveltaa velkajärjestelyn keinoja vain rajoitetusti, jolloin esimerkiksi vakuusvelan määrää ei voida maksuohjelmassa alentaa (45 § 1 mom.). Velkajärjestelyllä ei ole vaikutusta myöskään vakuusvelkojan vakuusoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön, vaan se säilyy ennallaan siltä varalta, että velallinen laiminlyö maksuohjelman noudattamisen (45 § 2 mom.).

Käytännössä vakuusvelan velkojalle on maksuohjelmassa turvattava suoritus juoksevina maksuina vakuuden arvon kattamaan määrään saakka. Siltä osin kuin velkojan saatavan määrä ylittää velkojan hyväksi annetun vakuuden arvon, velkojan saatava on kuitenkin tavallista saneerausvelkaa, jonka osalta velkoja on velkajärjestelyssä samassa asemassa kuin vakuutta vailla olevat velkojat.

Yrityssaneerauslaissa vakuuden merkityksestä säädetty koskee kolmansiin nähden tehokasta ja alkuperäisten sopimusehtojen valossa kattavaa esinevakuusoikeutta. Se, miltä osin vakuus on kolmansiin nähden tehokas eli sellainen, joka saneerausmenettelyn ulkopuolellakin turvaisi velkojaa suhteessa velallisen muihin velkojiin, määräytyy yleisten varallisuusoikeudellisten sääntöjen mukaisesti. Lisäksi se, millaisia sopimussuhteeseen liittyviä suorituksia vakuus on ylipäätään tarkoitettu kattamaan, määräytyy velallisen ja hänen sopimuskumppaninsa välisen sopimuksen ehtojen mukaisesti.

47 a §. Saatavien ilmoittaminen määräpäivän jälkeen.

Professori Linna pitää uutta pykälää näppäränä ratkaisuna ryhdistää saatavien määräajassa ilmoittamista mutta katsoo, että jonkin verran epäselväksi jää, kuka uudessa pykälässä tarkoitetun vähennyksen tekee ja milloin. Perusteluista ilmenee, että vähennyksen tekee selvittäjä, mutta miten toimitaan siinä tapauksessa, että selvittäjää ei määrätä?

> *Oikeusministeriö* toteaa, että asiaa on käsitelty ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 79–80). Niiden mukaan saneerausohjelman laatijan eli yleensä selvittäjän tulisi ottaa vähennys huomioon saneerausohjelmaa laadittaessa.
>
> Oikeusministeriön näkemyksen mukaan on selvää, että vähennyksen tekee ohjelmaehdotuksen laatija riippumatta siitä, onko laatijana selvittäjä vai jokin muu taho.

65 §. Ohjelman raukeaminen.

Professori Linna pitää pykälään ehdotettua muutosta perusteltuna mutta kysyy, vaatisiko se muutoksen myös ohjelman sisältöä koskeviin säännöksiin siitä, että ohjelmaan voidaan ottaa tällainen raukeamisehto.

> *Oikeusministeriö* toteaa, että yrityssaneerauslain 64 §:ssä säädetään velkajärjestelyn ja 65 §:ssä koko saneerausohjelman raukeamisesta. Ensimmäisenä mainittuun pykälään on lain säätämisestä alkaen sisältynyt säännös, jonka mukaan tuomioistuin voi määrätä saneerausohjelman mukaisen velkajärjestelyn raukeamaan laissa säädettyjen perusteiden lisäksi myös silloin, jos raukeamiselle on ohjelmassa määrätty peruste. Siitä, että ohjelmaan voidaan sisällyttää tällainen peruste, ei erikseen säädetä ohjelman sisältöä koskevissa säännöksissä.
>
> Esityksessä ehdotetaan, että myös jälkimmäisenä mainittuun pykälään lisättäisiin säännös, jonka mukaan koko saneerausohjelma voitaisiin määrätä raukeamaan laissa säädettyjen perusteiden lisäksi myös ohjelmassa määrätyllä perusteella. Lisäksi edellytettäisiin, että velallinen on rikkonut ohjelmaa niin olennaisesti, ettei ohjelman toteuttamiselle ole enää edellytyksiä. Lisäedellytys on tarpeen, jotta koko saneerausohjelman raukeamisen kynnys pysyisi korkeammalla kuin yksittäisen velkajärjestelyn raukeamisen kynnys.
>
> Saneerausohjelman sisällöstä ei yrityssaneerauslain 41–42 §:ssä säädetä tyhjentävästi. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ohjelman sisältöä koskevissa säännöksissä ei ole tarpeen erikseen säätää siitä, että ohjelmaan voidaan ottaa tällainen raukeamisehto.

Asiasta on riittävää säätää ohjelman raukeamista koskevassa pykälässä samaan tapaan kuin velkajärjestelyn raukeamista koskevassa pykälässä säädetään.

70 a §. Hakemuksen hylkääminen kirjallisessa menettelyssä.

Lausunnonantajat ovat yleisesti kannattaneet uutta pykälää, jonka mukaan hylätyn yrityssaneerushakemuksen jälkeen tehty uusi hakemus voitaisiin hylätä kirjallisessa menettelyssä, jos on ilmeistä, että edellytyksiä saneerausmenettelyn aloittamiselle ei ole.

Vaasan hovioikeus pitää ehdotettua säännöstä neljässä suhteessa ongelmallisena. Ensinnäkin säännös näyttäisi sanamuotonsa mukaan mahdollistavan hakemuksen hylkäämisen ainoastaan siinä tapauksessa, että saneeraushakemus on aikaisemmin hylätty. Toisin sanoen säännöksen voitaisiin ainakin väittää rajoittavan nykyisen käytännön mukaista mahdollisuutta heti hylätä ilmeisen perusteeton hakemus oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momentin nojalla.

Toiseksi täsmälleen samanperusteinen hakemus on esityksen perusteluiden mukaisella tavalla jätettävä aikaisemman ratkaisun oikeusvoimavaikutuksen perusteella tutkimatta ja ainoastaan osin uudella perusteella tehdystä hakemuksesta annettava asiaratkaisu. Tämän mahdollisuuden olisi hyvä olla näkyvissä säännöksessä mainitsemalla mahdollisuudesta jättää hakemus tutkimatta.

Kolmanneksi säännöksen sanamuoto näyttäisi rajaavan sen käyttömahdollisuuden kirjalliseen menettelyyn ja ohjaavan saneerausmenettelyä kirjallista käsittelyä suosivaksi, vaikka usein tarkoituksenmukaisempi käsittelytapa olisi istuntokäsittely samassa yhteydessä kuin konkurssiasiaa on konkurssilain mukaan välttämätöntä käsitellä.

Neljänneksi säännöksen sijainti ei ole looginen. Sen luontevampi paikka olisi 70 §:n edellä, koska asian käsittelyssä ei silloin edetä lainkaan 70 §:ssä säädettyihin käsittelyvaiheisiin.

Oikeusministeriö toteaa ensimmäisen ja kolmannen huomautuksen osalta, että ellei yrityssaneerauslaista muuta johdu, yrityssaneerausasian käsittelyssä noudatetaan hakemusasioiden käsittelyä koskevia oikeudenkäymiskaaren 8 luvun säännöksiä. Siltä osin kuin hakemusasioiden käsittelyä koskevassa oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa ei ole säännöstä jostakin asiasta, hakemusasian käsittelystä on soveltuvin osin voimassa mitä riita-asian käsittelystä säädetään. Suuri osa yrityssaneeraushakemuksen käsittelyyn sovellettavista menettelysäännöksistä on siten hakemusasioiden käsittelyyn yleisestikin sovellettavia menettelysäännöksiä, joita ei ole tarpeen toistaa yrityssaneerauslaissa.

Uusi säännös koskee hylätyn hakemuksen jälkeen tehdyn uuden hakemuksen hylkäämistä tilanteessa, jossa on ilmeistä, että edellytyksiä saneerausmenettelyn aloittami-

selle ei ole. Uusi säännös muistuttaa siten rakenteeltaan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momenttia mutta ei ole sen kanssa täysin samansisältöinen. Uuden säännöksen mukaisia hakemuksen hylkäämisen edellytyksiä ei ole tarkoitettu sovellettavaksi yhtä tiukasti ja sitä voidaan soveltaa vielä siinä vaiheessa, kun hakemuksen johdosta on annettu kirjallinen lausuma (HE 251/2022 vp s. 82).

Esityksessä ehdotettu uusi säännös on tarkoitettu täydentämään tuomioistuimen käytettävissä olevaa keinovalikoimaa yrityssaneeraushakemuksen käsittelyssä. Näin ollen uudella säännöksellä ei rajoitettaisi esimerkiksi mahdollisuutta hylätä selvästi perusteeton hakemus tai järjestää hakemusasioille yhteinen istuntokäsittely oikeudenkäymiskaaren säännösten nojalla tilanteessa, jossa sen katsotaan olevan tarkoituksenmukaisin tapa menetellä. Säännöksen lisäämistä yrityssaneerauslakiin voidaan pitää myös oikeudenkäymiskaaren ja yrityssaneerauslain välisen systematiikan näkökulmasta perusteltuna.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotusta ei ole tarpeen muuttaa ensimmäisen tai kolmannen huomautuksen johdosta. Lakivaliokunta voi perusteluissaan todeta, että kysymys on oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 2 momenttia täydentävästä säännöksestä, jolla ei rajoiteta kyseisen säännöksen soveltamista, eikä rajoiteta muutoinkaan tuomioistuimella oikeudenkäymiskaaren mukaan käytössä olevia vaihtoehtoja käsitellä saneerausasiaa.

Oikeusministeriö toteaa toisen huomautuksen osalta, että ehdotettu säännös ei koske hylätyn hakemuksen jälkeen tehdyn uuden hakemuksen tutkimatta jättämistä aikaisemman ratkaisun oikeusvoimavaikutuksen johdosta. Tämä on mahdollista oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 6 §:n 1 momentin nojalla, eikä samansisältöisen säännöksen lisääminen yrityssaneerauslakiin ole tuomioistuimen käytettävissä olevan keinovalikoiman täydentämisen eikä oikeudenkäymiskaaren ja yrityssaneerauslain välisen systematiikan näkökulmasta tarpeellista. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotusta ei ole tarpeen muuttaa toisen huomautuksen johdosta.

Oikeusministeriö toteaa neljännen huomautuksen osalta, että yrityssaneerauslain 69 §:ssä säädetään hakemuksen sisältövaatimuksista ja toimittamisesta tuomioistuimelle ja 70 §:ssä tuomioistuimen välitoimenpiteistä sille toimitetun hakemuksen johdosta. Lakiin ehdotetussa 70 a §:ssä säädettäisiin tuomioistuimen mahdollisuudesta hylätä sellainen hylätyn hakemuksen jälkeen tehty uusi hakemus, jolla ei ole edellytyksiä menestyä.

Tuomioistuimen välitoimenpiteillä tarkoitetaan muun muassa tuomioistuimeen toimitetun hakemuksen tiedoksiantoa asiaan osallisille sekä asiaan osallisten kuulemista hakemuksesta. Lakiin ehdotetun 70 a §:n säännöskohtaisten perustelujen (HE 251/2022 vp

s. 82) mukaan käräjäoikeus voisi hylätä hakemuksen kirjallisessa menettelyssä varaamatta asiaan osallisille tilaisuutta antaa kirjallinen lausuma hakemuksen johdosta, jos hylkäämisen edellytykset voidaan todeta suoraan hakemuksen perusteella. Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että käräjäoikeus pyytää lausumaa ja hylkää hakemuksen kirjallisessa menettelyssä vasta sen jälkeen, kun asiaan osallinen on antanut kirjallisen lausuman.

Yrityssaneerauslain 69 §:n mukaan tuomioistuimelle toimitetun hakemuksen johdosta voidaan siten ryhtyä lain 70 §:n mukaisiin välitoimenpiteisiin, vaikka hakemuksen käsittelyssä lopulta päädyttäisiin sen hylkäämiseen uuden 70 a §:n mukaisesti. Oikeusministeriö pitää ehdotetun pykälän sijaintia tässä suhteessa loogisena. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotusta ei ole tarpeen muuttaa neljännen huomautuksen johdosta.

71 §. Päätös menettelyn aloittamisesta.

Helsingin käräjäoikeus katsoo, että pykälän 1 momenttiin ehdotettujen uusien 5 a ja 5 b kohtien mukaisten määräaikojen alkaminen nimenomaan ohjelmaehdotuksen tuomioistuimeen eikä asiaan osallisille toimittamisesta olisi syytä ilmetä lakitekstistä.

Oikeusministeriö toteaa, että asiaa on käsitelty ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 83). Niiden mukaan tuomioistuin asettaisi esimerkiksi päivinä tai viikkoina ilmoitettavat määräajat, jotka alkaisivat kulua saneerausohjelmaehdotuksen toimittamisesta tuomioistuimelle ja joiden kuluessa ohjelmaehdotuksessa tarkoitettuja saatavia koskevat väitteet ja ohjelmaehdotusta koskevat lausumat olisi toimitettava selvittäjälle.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan on selvää, että määräajat alkaisivat kulua saneerausohjelmaehdotuksen toimittamisesta nimenomaan tuomioistuimelle. Oikeusministeriö puoltaa tämän tarkentamista Helsingin käräjäoikeuden ehdottamalla tavalla. Tällöin yrityssaneerauslain 71 §:n 1 momentin uudet 5 a ja 5 b kohdat kuuluisivat seuraavasti:

Päättäessään saneerausmenettelyn aloittamisesta tuomioistuimen tulee:

— —

5 a) asettaa saneerausohjelmaehdotuksen ***tuomioistuimelle*** *toimittamisesta alkava määräaika, jonka kuluessa muiden asiaan osallisten kuin ehdotuksen laatijan on toimitettava selvittäjälle ohjelmaehdotuksesta kirjallinen lausuma;*

*5 b) asettaa saneerausohjelmaehdotuksen **tuomioistuimelle** toimittamisesta alkava 5 a kohdassa tarkoitettua määräaikaa lyhyempi määräaika, jonka kuluessa asiaan osallisten tulee ilmoittaa selvittäjälle kirjallisesti ohjelmaehdotuksessa tarkoitettuja saatavia koskevat väitteet;*

— —

87 §. Selvittäjän palkkio ja kustannusten korvaaminen.

Konkurssiasiamiehen mukaan pykälään ehdotettu muutos ei ratkaise sen perusteluissa esiin tuotua tulkintakysymystä selvittäjän oikeudesta laskuttaa palkkioitaan ennen niiden vahvistamista. Ehdotuksen perusteluissa todetaan, että ”[s]äännöksellä ei estettäisi yleisesti käytössä olevaa ennakkolaskutuskäytäntöä”. Konkurssiasiamies katsoo, että ehdotetun säännöksen tulkintaa herättävä muotoilu huomioon ottaen ennakkolaskutusoikeudesta olisi syytä säätää täsmällisesti laissa.

Oikeusministeriö toteaa, että asiaa on käsitelty ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 86). Niiden mukaan säännöksessä ei oteta kantaa siihen, voivatko selvittäjä ja velallinen sopia niin sanotusta ennakkolaskutuksesta, jossa velallinen voi maksaa palkkiota ja kustannuksia jo ennakolta ennen kuin velkojatoimikunta tai velkojatoimikunnan puuttuessa tuomioistuin on ne vahvistanut. Käytännössä näin on toimittu eikä käytäntöä olisi säännökseen ehdotetun tarkennuksen johdosta tarpeen muuttaa.

Oikeusministeriö toteaa, että puheena oleva säännös koskee selvittäjän palkkion ja kustannusten vahvistamista velkojatoimikunnassa tai velkojatoimikunnan puuttuessa tuomioistuimessa. On velallisen oikeusturvan kannalta tärkeää, että selvittäjän palkkio ja kustannukset vahvistetaan velkojatoimikunnassa tai velkojatoimikunnan puuttuessa tuomioistuimessa, jotta kysymys selvittäjän palkkion ja kustannusten kohtuullisuudesta voidaan tarvittaessa riitauttaa ja saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi. Sen sijaan säännös ei koske selvittäjän ja velallisen välillä mahdollisesti sovittavia laskutusjärjestelyjä.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan tällaisista järjestelyistä ei ole jatkossakaan tarvetta säätää lain tasolla. Tarkempia velallisen laskuttamiseen liittyviä ohjeita selvittäjille voidaan antaa konkurssiasiain neuvottelukunnan suosituksissa.

93 §. Korvausvelvollisuus perusteettoman hakemuksen vuoksi.

Lausunnonantajat ovat yleisesti kannattaneet sitä, että yrityssaneeraushakemuksen vireillepanijan oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies voitaisiin velvoittaa yhteisvastuullisesti hakemuksen vireillepanijan kanssa korvaamaan ilmeisen perusteettoman hakemuksen vuoksi velalliselle tai velkojalle aiheutunut vahinko.

Professori Linna suhtautuu muutosehdotukseen varauksellisesti. Hänen näkemyksensä mukaan yrityssaneerauslain 93 §:n 1 momentin jälkimmäiseen virkkeeseen ehdotettu ilmaisu ”tällainen vahinko” ei suoraan tarkoita sitä, että asiamies olisi toiminut momentissa tarkoitetulla tavalla. Myös korvausvelvollisuuden kynnys on asiamiehen osalta ongelmallinen. Asiamies saattaa olla henkilö, jolla ei ole oikeudellista koulutusta. Velallisella ei välttämättä myöskään aina ole varaa antaa toimeksiantoa parhaalle asiantuntijalle. Asiamiehen korvausvelvollisuuden tulisi olla hieman ehdotettua korkeamman kynnyksen takana.

Professori Linna ehdottaa, että pykälän 1 momentin jälkimmäinen virke voisi olla sisällöltään esimerkiksi seuraava: *”Sama korvausvelvollisuus koskee sellaista vireillepanijan oikeudenkäyntiavustajaa ja -asiamiestä, joka on tahallaan tai törkeästä huolimattomuudesta vastoin velallisen etua laatinut selvästi perusteettoman hakemuksen saneerausmenettelystä.”*

Professori Linna uskoo, että jo tällainen säännös ennaltaehkäisisi yrityssaneerauskonsulttien aiheuttamia ongelmia, kun otetaan lisäksi huomioon, että esityksessä on ehdotuksia, jotka ehkäisevät viivyttelytarkoituksessa tehtyjä saneeraushakemuksia. Huomioon tulee myös ottaa, että esityksessä ehdotettu oikeudenkäymiskaaren muutos pakottaa saneerausvelallisen vaihtamaan asiamiehen asianajajaksi, lupalakimieheksi tai julkiseksi oikeusavustajaksi silloin, kun myös konkurssihakemus tulee vireille tai on jo vireillä samanaikaisesti yrityssaneeraushakemuksen kanssa.

> *Oikeusministeriö* toteaa, että niin sanotut viivyttelyluontoiset saneeraushakemukset, joiden tarkoituksena ei ole aidosti yrityksen saneerauksen toteuttaminen vaan ainoastaan yrityksen konkurssiin asettamisen perusteeton viivästyttäminen, ovat olleet toistuva ongelma tuomioistuimissa. On tavallista, että tuomioistuimiin toimitetaan täysin puutteellisia tai perusteettomia hakemuksia, joiden sisältö ei välttämättä vastaa velallisen tosiasiallista tilannetta tai joista puuttuu hakemukselta edellytettyjä tietoja tai liitteitä. Kuitenkin tuomioistuimissa joudutaan käyttämään aikaa tällaisten hakemusten käsittelyyn. Puutteellisiin ja perusteettomiin hakemuksiin puuttumalla pyritään käytännössä vähentämään niistä tuomioistuimille aiheutuvaa työtä ja torjumaan niistä velkojille aiheutuvaa vahinkoa.

Oikeusministeriö toteaa, että esityksen valmistelussa katsottiin perustelluksi, että ilmeisen perusteettoman hakemuksen vireillepanosta seuraava vahingonkorvausvelvollisuus kattaisi myös vireillepanijan avustajan tai asiamiehen, sillä vireillepanijan avustajalta tai asiamieheltä on voitava odottaa sellaista ammattitaitoa, että hän erottaa ilmeisen perusteettomat hakemukset muista hakemuksista. Ennen kaikkea muutoksella korostettaisiin avustajan ja asiamiehen velvollisuutta tutustua yrityssaneerausta harkitsevan velallisen taloudelliseen tilanteeseen ja vastuuta jättää hakemus tekemättä silloin, kun on selvää, ettei hakemuksen tekemiselle ole perusteita. Siten muutoksen tarkoituksena ei olisi hankaloittaa avustajien tai asiamiesten toimintaa eikä hakemusten tekemistä aiheellisissa eikä edes tulkinnanvaraisissa tilanteissa, vaan ennaltaehkäistä kaikkein ilmeisimpiä perusteettomien hakemusten vireillepanoja.

Oikeusministeriö toteaa, että säännöksen soveltamisedellytyksiä on käsitelty ehdotuksen säännöskohtaisissa perusteluissa (HE 251/2022 vp s. 87–89). Niiden mukaan lainkohdan soveltaminen avustajaan tai asiamieheen edellyttää, että vireillepanijan oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja on omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään aiheuttanut vahinkoa velkojalle tai velalliselle. Asianosaisen oikeudenkäyntiasiamies tai -avustaja ei siten vastaa välittömästi vireillepanijan menettelystä. Korvausvastuu edellyttää, että asiamies tai avustaja on käsittänyt hakemuksen perusteettomuuden tai ainakin hänen olisi pitänyt se käsittää. Ilmeisen perusteettoman yrityssaneeraushakemuksen vireille panossa avustamisesta voisi olla kyse esimerkiksi tilanteessa, jossa hakemus pannaan vireille siitä huolimatta, että yrityssaneerausta hakenut kirjanpitovelvollinen yritys ei olisi lainkaan pitänyt kirjaa liiketoiminnastaan. Säännös voisi tulla sovellettavaksi myös tilanteessa, jossa on selvää, että hakemus ei vastaa menettelyä hakevan yrityksen tilannetta esimerkiksi siksi, että hakemus on laadittu hyvin yleisellä tasolla selvittämättä yrityksen todellista taloudellista tilannetta. Lainkohdan soveltaminen oikeudenkäyntiavustajaan tai -asiamieheen edellyttäisi myös, että vahingonkorvauskanne on nostettu vireillepanijan lisäksi avustajaa tai asiamiestä vastaan.

Oikeusministeriö pitää ehdotetun säännöksen perustelujen valossa selvänä, että avustajan tai asiamiehen korvausvastuuseen asettamiselta edellytetään sitä, että avustaja tai asiamies on omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään aiheuttanut vahinkoa velalliselle tai velkojalle. Sen sijaan ehdotettua säännöstä ei ole tarkoitettu mahdollistamaan sitä, että avustaja tai asiamies asetettaisiin korvausvastuuseen vahingosta, jota hän ei ole omalla toiminnallaan tai laiminlyönnillään aiheuttanut. Oikeusministeriön näkemyksen mukaan ehdotusta ei ole tarpeen muuttaa professori Linnan ensimmäisen huomautuksen johdosta.

Jos lakivaliokunta kuitenkin asettuu ehdotetun säännöksen sanamuodon tarkentamisen kannalle, 93 §:n 1 momentti on oikeusministeriön näkemyksen mukaan mahdollista muotoilla myös seuraavasti:

”Se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta panee vireille ilmeisen perusteettoman hakemuksen saneerausmenettelystä, on velvollinen korvaamaan vahingon, joka velalliselle tai velkojalle tämän vuoksi aiheutuu. Vireillepanijan oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies, joka avustaa ilmeisen perusteettoman hakemuksen vireillepanossa, vaikka hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää hakemuksen olevan ilmeisen perusteeton, voidaan velvoittaa yhteisvastuullisesti vireillepanijan kanssa korvaamaan vahinko, joka velalliselle tai velkojalle tämän vuoksi aiheutuu.”

Tässä vaihtoehdossa se, että vireillepanijan oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies tiesi hakemuksen olevan ilmeisen perusteeton, vertautuu oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen tahallisuuteen, ja se, että oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen olisi pitänyt tietää hakemuksen olevan ilmeisen perusteeton, vertautuu oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen huolimattomuuteen, esimerkiksi laiminlyöntiin selvittää velallisen taloudellinen tilanne.

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriötä toimittamaan vielä kolmannen sanamuotovaihtoehdon, jossa käytettäisiin sanojen ”tiesi tai olisi pitänyt tietää” sijasta sanoja ”tahallaan tai huolimattomuudesta”.

Oikeusministeriö toteaa, että aiemmin esitettyjen sanamuotovaihtoehtojen lisäksi säännös olisi mahdollista muotoilla myös seuraavasti:

”Se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta panee vireille ilmeisen perusteettoman hakemuksen saneerausmenettelystä, on velvollinen korvaamaan vahingon, joka velalliselle tai velkojalle tämän vuoksi aiheutuu. Vireillepanijan oikeudenkäyntiavustaja tai -asiamies, joka tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttaa velalliselle tai velkojalle vahinkoa avustamalla ilmeisen perusteettoman hakemuksen vireillepanossa, voidaan velvoittaa yhteisvastuullisesti vireillepanijan kanssa korvaamaan tällainen vahinko.”

Professori Linna on lisäksi ehdottanut, että vireillepanijan avustajan tai asiamiehen korvausvelvollisuuden tulisi olla vireillepanijan korvausvelvollisuutta korkeamman kynnyksen eli käytännössä tahallisuuden tai törkeän huolimattomuuden takana. Ehdotus perustuu ajatukseen siitä, että avustajalla tai asiamiehellä ei välttämättä ole oikeudellista koulutusta tai toimeksiantoa ei ole aina varaa antaa parhaalle asiantuntijalle.

Oikeusministeriö toteaa, että vaikka paras ja ajantasaisin tieto velallisyrityksen liiketoiminnasta ja taloudellisesta tilanteesta voi usein olla velallisella itsellään, velallisella ei useinkaan ole aiempaa kokemusta saneerausmenettelyyn hakeutumisesta eikä sen oikeudellisten edellytysten arvioinnista. Näistä syistä velallinen usein turvautuu ulkopuolisen avustajan tai asiamiehen apuun. Koska avustajalla tai asiamiehellä on yleensä kokemusta useiden saneeraushakemusten laadinnasta, hänellä voidaan olettaa olevan velallista paremmat edellytykset arvioida myös hakemuksen perusteita.

Oikeusministeriö ei puolla korkeamman kynnyksen asettamista vireillepanijan oikeudenkäyntiavustajan tai -asiamiehen korvausvastuun syntymiselle. Myös oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 6 §:n mukainen asianosaisen edustajan, asiamiehen tai avustajan korvausvelvollisuus oikeudenkäyntikuluista syntyy tahallisen tai huolimattoman toiminnan perusteella, joten tältäkään osin ei edellytetä törkeää huolimattomuutta.

Lisäksi oikeusministeriö pitää vahingon kärsijän edun turvaamiseksi perusteltuna, että ehdotetun säännöksen mukainen vireillepanijan ja tämän avustajan tai asiamiehen yhteisvastuullisuus vahingon kärsijään nähden säilytetään. Myös yhteisvastuullisuus puoltaa sitä, että vahingonkorvausvastuun kynnys on molempien osalta tahallisuus tai huolimattomuus.